Після конфіскати — другий наклад

Ч. 104 (10.487). Львів, четвер 14. травня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунія 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

Американська відповідь

Від останньої війни Америка кілька разів заявляла про потребу ближчих взаємин з Европою і про можливість, що буде приневолена пірвати з нею останні нитки дружньої симпатії. Нерівне відношення Америки до Европи йшло в парі з хвилюваннями европейської політики. Вже сама роля Америки в останній війні була вповні характеристична: коли союзники вийшли переможцями і складали умовини, які мають накинути переможеним державам — Америка в пору відійшла на бік і не хотіла приложити руки до миру, який був наслідком війни з її діяльною участю.

Все це ще раз приходить на думку з нагоди програмової промови нового американського амбасадора у Льондоні, Гоггтона, який з дорученням свого уряду ще раз зясував становище Америки до Европи. Европейська преса має чимало труднощів в її інтерпретації, тому, що американський дипльомат не хотів нікого вразити, всім дати батьківську раду і торкаючись наскрізь практичних питань, на пішо ясно не вказав пальцем. Провідна думка цієї проповіди не нова: ми чули її при нагоді проєкту Доза, яким Америка наділила Европу: — коли европейські народи бажають миру, Америка допоможе їм велико душно по змозі своїх сил; але доки ситуація залишається неясною та непевною, як нині, співучасть Америки в европейських справах буде змершуватись щораз більше. Виною цієї непевної ситуації є недостача доброї волі між народами.

Цей останній висновок французька преса звертає на адресу злої волі Німеччини, яка загрожує мирові, а німецька на адресу Франції. Дуже можливо, що Американець признав би їм обом рацію. В цій заяві важливий факт, що Америка наближується до англійського становища. Від часу зірвання англо-японського союзу давно вже не було такого зближення між Льондоном і Вашингтоном. Є погляди, що Англія у змаганні довести свій фунт штерлінґ до паритету золота слідкує за Америкою. Англійська преса з приводу згаданої промови переводить паралелі між політикою двох держав. „Таймс" стверджує солідарність діягнози щодо европейської кризи, а одночасно звертає увагу, що... проте Англія належить до Европи і що не може відмежуватись від її ділових справ та політичних.

Осторога Америки ясна в однім пункті: що не можна рахувати на її матеріяльну підмогу в атмосфері, яка пахне новою війною, себто в ситуації, в якій вкладений долар може в одну ніч стати безвартним папірцем. В оцій осторозі чути ще відгуки непорозумінь, з яких почалось здійснювання версальського договору. Америка стояла на тому, що мировий договір повинен затерти ріжниці між переможцями і переможеними. І нині повторяє вона дипльоматично, що не хоче знати, хто вважає себе в праві на основі цього договору накидати умовини тим, що вважають себе покривдженими. Вона стверджує лише факт, що так далі політики вести не можна, бо це веде до економічної катастрофи і до війни. Є це проповідь з усіма прикметами американської умовости: і на тему практичного „бізнесу" і з рисами неясного ідеалізму, що відкликається до „доброї волі" народів та держав.

Можна сумніватись, чи самі тверезі слова американського уряду вистачать Европі. З ними мусить іти в парі практична співучасть у відбудові повоєнної Европи. І саме в цьому є деяка суперечність. Практична співучасть означає вкладення фондів в Европу, якої Америка потребує, а до якої не має довіря. А Европа ще більше потрібує Америки і ще менше має довіря до себе самої.

Політика повної негації.

Соймова промова посла С. Козицького підчас дебати над бюджетом міністерства освіти.

(Продовження.)

Вищі школи знищив польський уряд уповні. Дарма, що ми не мали вищих українських шкіл, але мали утраквістичний університет у Львові з часів цісарської Австрії. *(П. Римар: Не було!)* Було 12 катедр і цього не заперечите, хоча би як ви кричали та писали у „Слові польскім". Того, що ми мали за уряду цісарської Австрії, цього ми не маємо у відродженій Польщі. Університет став зовсім польським — ні одногодинного викладу нема по українськи. Ясно, що академічна молодь не могла глядіти на це байдуже і почала творити приватний університет. Цей університет переслідують і нині він

гніздиться в сутеренах,

мов у катакомбах, куди ховались християне перед поганами. У р. 1922. сойм рішив, що 1924 р. має повстати окремий університет для української національности. Цього рішення не виконали. Правда, що міністр закорд. справ на форумі Ліґи Націй хвалився за кордоном цим університетом і шкільними законами. У буджеті записано на таку мету 260.000 зол. А на польський університет іде 3,000.000, то 260.000 йде на якийсь „рускі інститут". Чи це не смішне? Ми цього прийняти не можемо. Чисельне відношення населення таке, що нам належаться три вищі школи. *(Пос. Скрипа: Пан міністер сміється з цього).* У таких умовинах український нарід не має забезпеченого культурного розвитку, а інтелігенція засуджена на безробіття. Нпр. польська адвокатура в Рівнім не приймає до своєї громади не Поляків. Судівництво ціле польське. Щодо лікарів то їм доказують, що вони не є польськими громадянами, буцімто

не-Поляк не може лічити недужих.

Про вчителів і не казати. А інші професії замітають улиці. А коли звільняють Українця з державної посади, то це місце резервується для Поляка.

Увесь буджет шитий червоною ниткою ворожнечі до культурних потреб населення. Сам п. справоздавець Римар передає цифри: з 326 шкіл лише одну вибудували на Поліссю і ні одної на Волині. Так розділюють державні кредити. Вам відомо, що війна велась на наших — як ви кажете — „кресах", білоруських та українських землях і що там найбільше руїн, але ви відбудовуєте що? Костели, а не школи *(Голос: кольонії для урядовців).*

Середніх шкіл удержує держава 255. Ми маємо претенсії до яких 50 кількох, а не маємо навіть 10, лише 8 середніх українських шкіл удержує держава — і то ні одної на Волині, Поліссю, Холмщині. Професіональних шкіл є 254 у Польщі, торговельних кільканайцять,

але ми не маємо ні одної.

З державних субвенцій українське приватне шкільництво не одержало ні гроша. Коли якась громада ухвалює допомогу для нашої школи, тоді староста цього не затверджує. Так було в кременецькій гімназії і в Берестю. Ще наших учителів за навчання тягнуть до суду. З одного боку уряд виновляється тим, що не має кредитів на школу в кожнім селі, а коли ми наймаємо своїх учителів, що вчать по хатах, тоді їх тягнуть на це до судової відповідальности. Недавно в Рівнім двох присудили за це на 50 зол. кари. Ми внесли до міністерства запит: чи за навчання є кара, але п. директор департаменту заявляє нам, що в розвязці цієї справи є якісь комплікації.

Коли йдуть допомоги на польські освітні товариства, то

ні сотика не йде на наші

Наук. Тов. ім. Шевченка або „Просвіти". Ви маєте навіть окремі субсидії для артистів та декникарів — 107.000 зол. Коли така позиція йде на таку ціль, а одночасно зачиняється по селах школи, то вибачте, але такої фінансової політики ми не в силі зрозуміти. Офіціяльна табеля зачинених шкіл неповна. Знаю приклади хоча би з одного дубенського повіту: Войнишо, Волицю Збитинську, Волицю Страклівську. Там зачиняють школи буцімто задля малої фреквенції дітей, а в дійсности на те, щоби приневолити населення посилати дітей до польської школи, до сусідного села.

Паралельно зі законами про свободу мови для націон. меншостей іде насильна заміна викладової мови в Галичині, з української на польську. Може вам прочитати лише з одного числа часопису скільки їх зачинено; повіт Перемишляни: Уаїв, Тучне, Липівці, Вишнівчик, Коросно, Янчин, Вовків, Новосілка, Гульків, Добряничі, Чемеринці, Плетеничі, Полюхів малий і великий і т. н.

перемінено 23 школи в однім повіті

з українських на польські.

Маєте в буджеті також 100.000 на те, щоби святкувати весело 3-го травня. Думаєте про забаву в часі голоду, хоча на селі починається голодовий тиф *(Пос. Скрипа: будуть вибирати королеву!)* А прецінь голод на західно-українських землях не є лише наслідком недороду і його приготовляли незагоєні воєнні рани, шестилітня господарка польського уряду, кольонізація, „відбудова", данини і т. п. Ви тут бавитесь, а секвестратори з дубенського повіту не мають чого стягнути з населення. Проти такої господарки ми протестуємо.

Маєте ще позицію 2,669.123 зол. для опіки над мистецтвом і на артистичну пропаганду. Це гарна річ, але не в часі загальної нужди і знищення села. Ми не то не в силі дістати сотика на українське мистецтво, але

не завсіди маємо дозвіл на аматорську виставу —

кажуть нам, що й до цього треба адвоката.

Маєте ще позицію 100.000 зол. на памятник Міцкевичові і 100.000 Шопенові. Гарна річ, але і це краще було би відложити на лекші часи. Коли ми Українці будуємо памятник Шевченкові, то робимо це з дрібних селянських складок, з праці, що пахне потом твердих рук. Бідні ці наші памятники, але коли й такі хочемо відкрити, то урядові чинники, як пр. у Винниках, ставляють ріжні перепони і треба аж кільканадцятьох інтервенцій.

(Докінчення буде.)

Red. czas. „Diło" we Lwowie. Pr. 341/25. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny orzekł na wniosek Prokuratorny przy tymże Sądzie, jako Trybunał Prasowy we Lwowie, że treść artykułu, umieszczonego w czasopiśmie „Diło" Nr. 100 (10.482) z dnia 9.V. 1925. w artykułach pod tytułem 1) „Qui pro quo" między słowami a) czuby trimat... a: Takych „qui pro quo", b) polskoho narodu... a: Łunajut' kłyczi, c) dla „kresiw"... a: Pos. Pidhirśkyj, d) rozboru schopłeni... a: Ne budemo, e) „II-oi instancyji... a: W dyskusiji, f) w roku 1924... a: Abo czy ne je, g) 36.000 zol?... a: Istnuje liberalna. 2) „Sug u Riwnim" między słowami: swidkiw prokuratora... a: Predsidnyk sudu. 3) „Hospodarska ruina Polszczi" między słowami: a) francuśkyj i polśkyj... a: Francuśkyj urjad. b) publycznoi opiniji... a: Ale choez, c) i od słów ynazymy danymy... do konca artykułu. 4) „USRR" między słowami: a) Akademiji nalaczij... a: Balaczi! howoryw, b) Polszczi... a: Wkinci rezolucija. 5) „Sud nad ukrainskymy posłamy" między słowami: zapereczyły obwynuwaczennia... a: nowyj incydent. 6) „Widozwy i komunikaty" między słowami: a) pokłonyłysia tiniam... a: majte na uwazi, b) wahy mentu... a: cej iz narodu zawiera znamiona zbrodni z § 65 a) ustawy karnej w ustępach pod 1) 3) 4) oraz występku z art. VIII. ust. z 17.XII. 1862 Dzpp. Nr. 8. 1863 w ustępie pod 2) zawiera znamiona zbrodni występku z §§ u. k. uznał dokonaną 8. maja 1925 konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego. Zarazem wydał nakaz odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21. ust. druk. z 17. grudnia 1863 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 r. i zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. n. Lwów dnia 9. maja 1925 r.

Hawel.

Після суду.

Враження і рефлексії на марґінесі рівенської розправи.

І. Мовчанка.

Перше ніж згадувати про атмосферу на самому суді, котру либонь найкраще буде змалювати ниткою маркантних епізодів, про які важко було писати у коротких пресових телеграмах, — слід звернути увагу на глуху мовчанку, з якою зустрілась рівенська розправа як у польській так і всій закордонній пресі. З усіх шумно заповіджуваних кореспондентів (а заповіли їх, віде правди діти, й ми самі, повіривши в інформації органу Парляментарної Репрезентації, холмського „Нашого життя“!), явилися два представники жидівських газет („Наш Пшегльонд“, „Момент“, „Нови Двєннік“, „Наєр Фолькс-блят“, „Хвіля“), два кореспонденти радянських агенцій („Роста“ — Рос. Телеґр. Аґ. — і „Ратау“ — Рад. Аґ. України), два львівські українські публіцисти („Діло“, „Новий Час“), співробітник згаданого холмського „Н. Життя“, і репортери місцевої вшехпольської газетки „Волинськоє Слово“ та хрунівського (оскілківського) „Дзвону“. Не приїхав буквально ані один кореспондент варшавської преси ані теж якоїнебудь закордонної ґазети. Представник офіціяльного ПАТ-а зявився на початку розправи, перешіпнувся з місцевими „авторитетними колами“, навіть не сідав при столі ґазетярів і щез — щоби вже більш не показатися ані в суді ані на почтовому уряді... Таким робом офіціяльна телеграфічна аґенція не вважала доцільним подати хочби коротке повідомлення про те, що перед карним судом стали три члени державної законодатної установи!“

Тенденція затушувати процес і не допустити до його розголосу — була очевидною вже згори і цьому нічого дивуватися, дарма, що в цій тенденції урядова й півурядова преса дійшла аж до абсурду. Трохи цікавійшою є постава цілої збірної польської навіть т. зв. опозиційної преси включно до найлівійших її органів, яка теж потрактувала per non est надзвичайного значіння факт суду над трьома послами. Пригадаймо шум, який творився біля процесу одного польського комуніста Ланьцуцкого і байдужність до розправи трьох українських послів патріотичного Селянського Союзу — і будемо мати цікавий причинок до зрозуміння польської „публичної опінії“ усіх напрямків.

І одні й другі — урядові й неурядові польські ґазети — не подбали про інформації з рівенського процесу й промовчали його свідомо й тенденційно, прегарно знаючи про сам факт. За те мовчанка з боку закордонної — німецької, французької, англійської — преси являється виключно впливом непоінформованости. Винуватою тут не закордонна преса, а ми самі, Українці, які не шукаємо доступу до неї, дарма, що найти той доступ можна.

І тут з прикрістю приходиться ствердити повну відсутність звязку Української Парляментарної Репрезентації передусім з представниками чужоземної преси у Варшаві: ніщо инше, тільки саме легковаження того звязку й зведення парлям. Секретаріяту виключно до ролі канцелярщини є м. и. причиною й отого останнього скандалу, що про суд і засуд трьох українських послів нема ані згадки навіть у дійсно прихильних нам органах чужоземної преси. Чи можна сумніватись у тому, що при иншому рівні зацікавлення світа рівенським процесом не трапились би на ньому такі небувалі в історії новітнього судівництва моменти, яких ми були свідками, що суддя не викидав би зі салі адвокатів й мужів довіря та не дозволяв би собі на іронічні уваги на тему посольських здібностей? Колиж пп. Ходецкі й Башиньскі остались би вірними собі, тоді нинішпіраючись на голоси світової преси, непривиклої до таких процесів, ми вивезлиб з Рівного величезний політичний капітал.

Чи прийдеться ще багато разів бідкати на промахи, які є льогічними висновками нашого хуторянського світогляду?

І. К—н.

Все в порядку...

Мережа провокації.

Здавалося, що викриття розгалуженої провокації, яка поглотила вже стільки жертв, буде товчком до радикальної чистки в політичній поліції. Здавалося, що перед грізною небезпекою просвітліє задеділий ум теперішніх можновладців; здавалося, що отруйне багно провокації буде радикально прочищене, що наступить зворот — як не в суті, то хоч в методах правління.

Були основи сподіватися, що так справді буде — тим більше, що буджетова дискусія дала незвичайно багато матеріялу для оцінки діяльности поліції взагалі, а політичної зокрема. Може неважним бути для польського уряду те, що про діяльність поліції говорив пос. Приступа, але що найменше важним повинно бути те, що говорив пос. Сьвяровскі і пос. Марек, два заприсяжені польські патріоти і державники. Та по деяких ваганнях побідила думка високого члена уряду, про що згадував в своїй промові пос. Марек, що неприємну провокаційну справу слід затушувати. І починається тушування. Замісць знищити пошесть провокації, замісць втяти голову гидрі огидної провокації, замісць перевести реорганізацію цеї державно-польської установи in capite et membris, наступає в повному обемі поворот до попереднього становища. Не тільки лишається на своюму становищі віцемін. Смульскі, але й не принято димісії відомого майстра політичної поліції, гомінкого підінсп. Пйонткевіча. А не прийнято зголошеної димісії тому, що за начальником варшавської дефензиви стали в оборонній позиції всі поліційні комісари і теж зголосили димісію.

В інтервю з членом редакції жидівського „Наш-ого Пшегльонд-у“ головний дефензивник Пйонткевіч виясню, що він зголосив свою димісію тільки як демонстрацію проти пепесівської інтерпеляції. Бомбові замахи є дрібницею. Це тільки метода, не в ціли творення бомбістів, тільки прицуплення тих, що via всякі Цехновскі і Трояновскі проявлять бомбістичні нахили. Не в тому лихо, що Трояновскі є провокатором, тільки в тому, що — як тепер стверджує шеф варшавської дефензиви — він був провокатором на два боки. Пйонткевіч має великі заслуги перед державою, бо на нього і другого провокатора Цехновского приготовлювано замах.

В останньому часі провокатор Трояновскі одержав від партії (якої партії?) доручення притягнути незалежну хлопську партію до комуністів. Також саме доручення одержав він від дефензиви (в стилізації львівської „Хвілі“ це виглядає так: „W tym samym czasie otrzymał odnośne zlecenie względem tego odłamy chłopskiego od defenzywy“).

Провокатори Цехновскі і Трояновскі в своїм часі належали до людової міліції, якої частина створила розбійничу ватагу і займалася нападами і грабунками. Частину цеї ватаги розстріляно, а частина спаслася утечею за кордон. Цехновскі і Трояновскі згодом вернули до краю і почали служити вітчині в політичній поліції, виконуючи її доручення.

Згадані провокатори довіренники і виконавці політичної поліції є тільки двома пташками, яких спів на нуту дефензиви знає ширший загал. А скільки там іще скриваеться инших пташків, яких досі не розшифровано!

Дефензива контролювала послів, навіть міністрів, вичитувала їхню кореспонденцію, шануючи забезпечену конституцією листову тайну, дефензива творила чорний кабінет, перед яким тремтіли і дальше тремтітимуть навіть народні вибранці.

Провокація! — яке страшне слово, а ще страшнійший його зміст. Вона втискається всюди, у всі артерії суспільного організму, вона затроює, розкладає, нівечить, вбиває ad maiorem gloriam... хіба масового божевілля.

Ол. Саліковський.

Хто такий був Скоропадський?

(Докінчення.)

Підходив жовтень. Настрої проти гетьмана ще більше загострились. Черячукин про це пише:

„Всі російські партії, починаючи від крайних правих і кінчаючи лівими, до хоробливости боялися відокремлення України від Росії. З незрозумілою впертістю, хочаб ціною продажі України большевикам, з гаслом „чим гірше, тим ліпше“ — аби тільки не існувала самостійна Україна, вони вели наступ на гетьмана, переконуючи його відмовитися від самостійности і проголосити приєднання до Росії.

Співчуваючи в душі обєднанню Росії, у тій або иншій формі, Скоропадський не припиняв їх діяльности, ішов їм назустріч, заспокоюючи іноді „щирих“ самостійників деякими актами і вчинками, як от відкриття українських університетів в Києві та Камянці Подільському і відсовуючи таким чином повстання“.

Але це не задовольняло російські партії.

„Ці російські партії невпинно переконували гетьмана, що вже усе готове, що він лишиться один зі своєю самостійністю, що вже й Кубань і Дон заявили про своє влучення з Росією, що Крим, Грузія, Дон, Кубань, добровольці й Астраханці бачать Росію не інакше як Єдиною і Неділимою“, що Німці тепер безсильні, що союзники (Антанта) остаточно знищать його, якщо він не виявить свого лиця, не піде до Росії; що слід йому лише заявити про це і весь український національний рух загине, а за одиндва тижні 100—200 тисячна армія осіб, що мешкають на Україні, але не бажають йому тепер служити, рушиться разом з добровольцями й Донцями з України на Москву для боротьби з большевиками та відновлення Росії. Російська інтелігенція переконувала його, що на Україні жадного національного руху нема, що всі на Україні підуть за ним, якщо тільки він заявить про приєднання до Росії.

Гетьман почав піддаватися цьому натискові.

Він дозволив, покищо неофіціяльно, формувати на Україні російські відділи. У Київі вже не криючись мешкали особи, що стояли на чолі цих відділів. З ініціятиви герцога Г. Н. Лейхтенберґського відчинено бюра для бранки людей у південну армію. Почалося формування осібного корпусу, на чолі якого мав стати граф Келлєр. Гетьман субсидував через мене цю армію. На вулицях Києва вже отверто стали появлятися офіцири з відзнаками цих російських частин, чим розпалювалися пристрасти націоналістів України“.

„Тимчасом натиск на гетьмана Росіян продовжувався. Ще в перших днях листопаду під натиском російської інтелігенції йому вручили меморіял 10 міністрів, що наробив тоді стільки гомону, про необхідність злучення України з Росією. Цей гарний жест зробив своє діло. На чолі міністерства став С. Н. Гербель, і 14 листопаду гетьман підняв заборолo і особливою грамотою до українського народу проголосив Україні про її майбутні шляхи спільні з Росією“.

Та на жаль, каже Черячукин, російська інтелігенція помилилася.

Вже ніччю з 15 на 16 листопада на вулицях Києва і в инших центрах України були розліплені проклямації за підписом директорії (Винниченка, Петлюри, Швеця, Макаренка і Андрієвського), що закликали до повалення гетьмана, як узурпатора, що захопив владу і тепер бажає підбити Україну знов під Москву.

Відозва ця закликала до збройного повстання на оборону народніх прав, мови, самостійности, оголошуючи гетьмана поза законом.

Зразу спалахнуло повстання по цілій Україні“.

„У цей тяжкий мент гетьман зарішив використати добровольчі відділи, та надії його завели. Замісць обіцяних російською інтелігенцією 100—200 тисяч людей, готових йти на Москву, ледве змобілізували 6—8 тисяч. Силиж Петлюри все росли та росли: він у три тижні зібрав проти гетьмана три і він дивізії добре одягнених та озброєних вояків, запалених ідеєю боротьби за свою самостійність та великими обіцянками соціяльних реформ.

Одночасно з виступом Петлюри почали панічно втікати з Києва і з України Росіяне, — ті самі Росіяне, котрі ще так недавно доводили, що самостійного руху нема, що все на Україні — на боці Росії. Тепер ці проповідники тікали від страху не тільки перед Директорією, але перед кожним козаком. Я не встигав видавати віз для всіх, хто бажав залишити Україну.

Гетьмана покинула російська інтелігенція, покинули ті самі, задля кого він зробив невчасний крок. 22. листопаду успіхи повстання примусили гетьмана передати цю команду в руки графа Келлєра“.

„Рівно за місяць після того, як гетьман проголосив зміну політики України. 14 грудня нов. ст. зловну

Тягло.

Ст. Ґрабскі про жидівську інвестіцію в Польщі.

Американсько-жидівський діяч, великий промисловець Сам. Лямперт, що належав до консорції, яка дала Польщі 35 міл. дол. позички, відвідав Польщу. При тій нагоді відбув він низку розмов з польськими міністрами, порушуючи актуальні польсько-жидівські справи. Між иншим говорив він також з ідеольогом теперішнього кабінету мін. Ст. Ґрабским. Очевидно. Ст. Ґрабскі з прикметною собі безпосередністю і щирістю намагався пояснити істнування польського антисемітизму. Отже цей антисемітизм зродився на підкладі негативного відношення Жидів до польської державности. Польські політичні чинники не мають довіря до жидівських політиків. Очевидно, найбільшим прогріхом Жидів є те, що вони **в я ж у т ь с я** („Хвіля" заперечує, даючи знак запиту) **з у к р а ї н с ь к о ю і б і л о р у с ь к о ю о п о з и ц і є ю**, хоч їх вимоги не покриваються з вимогами инших національних меншостей.

В економічній ділянці — по словам п. Ґрабского — йде боротьба між селом і містом. А що місто репрезентують головним чином Жиди, то проти них звертається вістря боротьби. Жиди займають тверді позиції в торговлі і промислі і не хотять з них уступити. А це знову притока до боротьби й антисемітизму. Але як наступить стабілізація в польській торговлі, то тоді припиниться конкуренційна боротьба, а тим самим боротьба рас. Зрештою, польський уряд думає винагородити жидівські втрати в економічній ділянці, роблячи їм деякі уступки на культурно-освітному полі.

Та все таки закидом найгрубшого калібру на адресу Жидів є їх звязок з „українською і білоруською опозицією". Є це видно болюче місце польської політики. Уважаємо своїм обовязком заявити п. Ґрабского, що знак запиту „Хвілі" є зовсім на місці, що Жиди не піддержують тепер ніяких, навіть найменших звязків з Українцями і Білорусинами. Вони зі шкури вилазять, щоби на кожнім кроці виявити свою льояльність, нюансове польсько-державницьке почування, вони всюди маркантно зазначують, що не мають і не хотять нічого мати з такими „нельояльними" елементами, як „українська і білоруська опозиція".

Ще рік тому посол Грінбавм зі соймової трибуни запевнював, що Жиди не хотять бути і не будуть польонізаційною авангардою на „кресах", що не будуть вічним тяглом у денаціоналізаційних походах сучасних можновладців. Та нам прийшлося розчаруватися, не в щирости слів пос. Грінбавма, але в жидівській практиці. Якраз ніхто инший, тільки Жиди, ще в більшій мірі—як польські кольоністи, є носіями польонізації на українській національній території, є тяглом у возі польської культури, є виконавцями польських замислів. Вони надають польське тавро містам на українській національній території, вони репрезентують у нас польську культуру, вони єднаються з державною більшістю. Тому кривду роблять їм своїми закидами про звязок з „української і білоруською опозицією" і тому вважаємо своїм обовязком стати в їх обороні.

Сторожі безпеки в світлі автореклями.

Офіціяльний поліційний орган „Газета Адміністрації і Поліції Паньствовей" приніс статтю пос. З. Русінка під написом „Державна поліція в світлі буджетової дискусії". Очевидно, ніякого „світла буджетової дискусії" тут нема, а є автореклама, є „уоснування" злочинности громадянства і тим самим уоснування потреби великої поліції для її приборкання.

Отже в році 1924 зголошено 1,770.000 зловживань (переступств). На одного поліцая випадало пересічно 48, а на 1 км. кв. 4·5 таких зголошень. З цього виявляється, що кожний 15-тий горожанин польської держави є злочинцем. Сумна картина.

Жалко, що в тому списку не подано, скільки зловживань чи злочинів з числа 1,770.000 належить самим сторожам безпеки, бо зі звіту тогож посла Русінка в соймі знаємо, що на 36.000 поліцаїв було стількиж переступників між ними, в наслідок чого видалено зі служби 2.400 поліцаїв.

Поважніщих провин і злочинів, як грабунки, розбої, вбивства, підпали, крадіжи з вломом — було в 1924 році — 27.926, що дає 1 випадок на 970 мешканців. Грабунків і розбоїв, доконаних ватагами, було 577, з чого викрито 64·8 процент. Зорганізовані ватаги довершили 134 вбивства, викрито 73·9 процент. Злочинних підпалів в році 1924 було 1284 випадки, викрито 54·8 процент. Випадків крадіжі з вломом було 23.363, викрито 58·3 процент.

Як бачимо, то злочинність зовсім поважна, а скількість викритих злочинів зовсім непоказна. Не знати тільки, що викрила поліція, а що викрилося само собою, або неполіційними чинниками. Так само цифра 1,770.000 зголошених зловживань нічого не говорить, хоч і вказує на злочинність горожан держави, бо при добрій волі поліція, перевівши кілька генеральних переглядів горожан „чужоплемінців", може зголосити навіть 17 міліонів зловживань. Також не сказано, скільки між тими зловживаннями є **п о л і т и ч н и х п р о в и н**, бо це дало би нам картину політичної консолідації держави.

Поліцейська автореклама має на меті доказати потребу не зменшення, але побільшення поліції. Нехай кожний горожанин має свого ангела-хоронителя і нехай працює на його удержання.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Направа репутації.

Збишко, Завіша, Льонгінус Подбіпєнта, Август Моцни, Циганєвіч — ось ті зорі, що сяйтали ясним сяйвом на атлетичному небі. Ніким проти них були всілякі Самсони, Кожемяки, Муромці і тим подібні бамбули.

Але в останніх часах все пішло на гірше. Національні меншости стали брати верх над пануючою нацією.

Українець Богатирів шмаргонув Циганєвічом, аж задуднїло. З тяжким трудом удалося суддям переконати Богатирова, що побідив Циганєвіч.

Жид Брайтбарт покусав зубами стільки ланцюхів, що для заспокоєння публики треба було його зробити „rodowitym Polakiem'z Łodzi".

Публична опінія поволи вспокоїлася. Але поважніщі одиниці не могли тим вдоволитися. Вони бачили, що всі чистокровні польські силачі падають під ударами пястуків ріжних кресовиків, а з трудом добута предківа слава хитається в своїй підставі.

Національні меншости раділи з цього (Українці явно, Жиди потайки) і вже заздалегідь робили собі великі надії.

Українці вірили, що аж тепер зміниться їх доля, коли підпоротъ Богатирова, щоб „попер" нашу справу на міжнародній арені.

Жиди були певні, що їх новітній Самсон — Брайтбарт ухопить колись череп якого небудь п. осла і перетріпає новітніх Филистимлян.

Але передчасно раділи і одні і другі.

Недавно громом упала на них газетна вістка:

„Pod pomnikiem Mickiewicza położyła w biegłej nocy jakaś n i e z n a n a r ę k a (!!) wielką płytę z napisem: „Nieznanemu Żołnierzowi — Lwów!"

Кожний, хто прочитав цю вістку, думав, що це собі звичайна мала плита з каменю, яку може двигнути один, хочби й „nieznana" рука.

Одначе хто побачив її — жахнувся.

Під памятником лежало величезне каменище на пять-шість тонн ваги.

Чуйна поліція не завітила навіть, хто її приніс і положив. Отже мусів той хтось нести плиту хіба під полою і покласти тихенько на сходах памятника. Що за сила була в тій незнаній руці!"

Богатирова роздусила би вона як муху, а Брайтбарта порозривалаб разом з його ланцюхами.

Знаю, що багато невірних Томів примружують недовірливо око, читаючи про цю незнану руку.

Але ми, Малополяки, знаючи правдомовність сусідньої преси, не сумніваємося що так воно було справді.

Якийсь гідний нащадок Збишків, Завішів і Авґустів Моцних приніс потемки шість-тонову плиту і положив нечутно серед міста.

Галактіон Чіпка.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Український клюб у справі присуду послів.

Український соймовий клюб з приводу присуду українських послів видав відозву до українського народу. Відклик проти присуду розглядатиме апеляційний суд в Люблині. В разі присуду І. інстанції засуджені посли на основі відносних приписів утратять мандати.

Димісія Туґута.

З Варшави повідомляють, що димісія віцепрем. Туґута послідує не наслідком ухвали клюбу Партії праці, але з причини непорозумінь між Т-ом і деякими членами уряду в справі поділу рефератів у секції для справ національних меншостей. Димісія мала би послідувати дня 18. V.

Новий заговір на дир. Беґаньского.

Виленська поліція одержала вістку, що гурток шкільної молоді приготовляє новий атентат на життя директора гім. ім. Лєлевеля, Беґаньского. Тому поліція перевела ревізію в мешканні Леона Бучковского, уч. техн. курсів. Б—і 3 його товаришів арештовано. Всі були пяні. Б. мав при собі вигострений шевський ніж, підручник як кидати гранати, статут тов. „Miłośników zabawy" і лист із словами „Відходжу, бо я сповнив довг крови". В слідстві 19-літній Бучковскі зізнав, що хоч би й 10 літ мав сидіти в тюрмі, то й так Беґаньскому мусить зробити кінець. В справі стов. „Miłośników Zabawy" поліція вислідила, що то були сходини учеників із учениками в мешканні арештованого.

Присуд у справі софійського атентату.

Воєнний суд в Софії видав присуд у справі атентату в соборі: на Задгорского, Фрідмана, Абадієва, Димитрова, Грачарова, Петріні, Косовского і Кеса засуджено на смерть. Камбурова на три роки вязниці. Абадієва, Димитрова, Грачарова, Петріні й Кеса засудили заочно. Присуд—смерть на шибениці —виконають слідуючого тижня на публичній площі в Софії. Крім коштів розправи, має 7 обвинуваних заплатити грошеву кару по 500,000 і 250,000 левів.

Заприсяження Гінденбурґа.

Дня 12. V. Гінденбурґ зложив присягу на руки предс. райхстаґу Лєбля. Присяга відбулася спокійно, лише комуністичні посли, як Г. заявися на салі, піднесли оклик в честь ком. республики і вийшли.

почало входити в Київ військо Петлюри. Першими увійшли частини осадного корпусу отамана Коновальця. Вони робили гарне враження".

— —

Нічого не міняючи, нічого від себе не додаючи, я навів низку цитат з мемуарів Росіянина, і лише тепер дозволю собі сказати кілька слів від себе.

Мемуари писані дружньою для Скоропадського рукою, писані в кожному разі людиною чесною і не анальфабетом у політиці; але я не можу собі уявити, який ворог Скоропадського міг гірше прислужитися йому, ніж донський генерал Черячукин. Щиро й отверто, з повагою та любовю до свого однодумця, він розкриває в мемуарах і свої і його карти.

Отже показується, що й Україна й Дон мусіли **ч а с о в о** проголосити та боронити свою незалежність, свою суверенність, щоб відірватися від большевиків, від Совдепії та утворити базу для відродження колишньої Волиної і неподільної Росії. Це була мрія донського отамана Краснова, це була і мрія Скоропадського. З перших же кроків свого гетьманування він лише прикидався самостійником-Українцем. Весь час йому доводилося сидіти на двох стільцях, годити двом непримиренно ворожим таборам, а коли здалося йому, що можна вже кинути стілець український та цілком перейти на московський, то трапилася катастрофа: стілець провалився в підпілля. Черячукин гадає, що вийшло це лишень через поспішність та невчасність зміни Скоропадським української політики. Треба, мовляв, було почекати якийсь час і тоді **є д и н а в е л и к а н е д і л и м а Р о с і я** (Черячукин друкує цю формулу величезними літерами!) булаб здійснена безсумнівно...

На погляд ґен. Черячукина, Росіяне повинні почувати велику вину свою перед Скоропадським і з цим трудно не погодитись. Але в такому разі само собою виникає питання: а як же Українці? Що вони повинні почувати?...

Незвичайно цікаво булоб мати відповідь просту на це — просту і чесну відповідь — від тих, хто до цеї пори ще кидає гіркі докори противникам підозрілої політики Скоропадського. Ці противники ще в 1918 році розшифрували політику Скоропадського так — і то точнісенько так,—як розшифровував її тепер його приклонник і однодумець.

Цього факту жадним конем не обїдеш.

Теорія й життя.

Уряд СРСР, приступив до денаціоналізації деяких приватних підприємств і до демуніципалізації неруховмого майна по містах. Дзержинський заявив на засіданню „СТО", тобто Ради Праці та оборони, про готовість уряду повернути б. власникам ті їхні підприємства, які тепер не функціонують, а також готовість уділити їм кредиту в державних банках з тим, щоби вони кредити використали на урухомлення виробництва. Ті підприємці, що згодяться урухомити фабрики, будуть звільнені від податків аж до часу, коли підприємства почнуть давати доходи. Націоналізовані підприємства будуть видані старим власникам тільки на арендних правах — кажуть инші відомости. Московські кореспонденти англійських газет підтверджують цю другу вістку.

Памятаймо! Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист у рідні дитяти!

Голод.

Бюлетень Крайового Комітету Допомоги „Голодному Селу".

Ч. 5. травень. 1925 р.

Діяльність Комітету Праці:

Комітет звернувся до Української Парляментарної Репрезентації з листом, в якому просить Парляментарну Репрезентацію зробити наглий внесок в справі голоду на західно-українських землях. Комітет просить, щоби Українська Парляментарна Репрезентація звернулась до уряду з такими пропозиціями: а) отворити кредити для уділювання позичок селянству в районі, що потерпів від неурожаю, через кооперативні організації; б) отворити кредити для закупна збіжжа і розділу його в найбільше потребуючих місцевостях у формі безповоротних позичок, розділ збіжжа повинен переводитись через кооперативні організації; в) отворити кредити на організацію громадських робіт; г) видати розпорядження про припинення стягання з дрібної земельної власности всіх безпосередніх податків аж до часу вияснення результатів нового урожаю.

Організаційний рух:

В м. Любачеві зорганізувався Повітовий Комітет Допомоги „Голодному Селу". Головою Комітету вибрано адв. Ардана. Сільські Комітети допомоги зорганізувалися в селах: Лукавець, Синявка, Горинці, Удалів і Дишів старий — всі пов. Любачів.

Відгуки за кордоном:

Товариство „Просвіта" в Загребі вислало відозву до Українців, які мешкають в Югославії, і звернулося до священиків з проханням занятись збіркою.

Пошести:

В окремих селах пов. Львів, Яворів і Сколе починає ширитись тиф; поширення пошести стоїть в безумовному звязку з погіршенням віджи́влювання населення в цім році.

Становище в пов. Любачів:

В повіті відчувається брак поживи у всіх селян. Менше заможні селяне голодують. В с. Синявці обчислюється число голодуючих родин в 13, в с. Лукавці 26 родин, в с. Горинець 30. Найтяжча ситуація представляється в с. Синявці, яка є найбіднішим селом в повіті. Місцевих заробітків дуже мало; по дворах платять 50—70 грошів денно. Деякі з селян виїздять на заробітки до Франції; урядова допомога в звязку з неурожаєм була в мінімальних розмірах.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Останнє число „Діла" сконфіскувала прокуратура за цілу передову статтю п. з. „Суд і засуд" крім вступного цитату і за один уступ із відділу п. з. „Преса".

— **Віче в обороні прав української мови.** В неділю 10 травня у великій салі „Народного Дому" у Львові відбулося велике віче, скликане заходами народньої організації Українців міста Львова. Віче відкрив інспектор Лішинський і засував коротко його мету. Головою вибрано проф. Березовського. Реферат про права української мови на підставі останніх тзв. „кресових" законів і виконних розпорядків до них виголосив д-р Марітчак а другий реферат про громадську самоуправу, а зокрема про господарку львівського маґістрату виголосив п. В. Целевич. По оживленій дискусії принято резолюції, в яких Українці м. Львова протестують проти надмірних обмежень прав української мови в судах, прокуратурах, нотаріатах і инших державних та самоуправних установах, які то обмеження вводить „кресове" законодавство; проти розпорядку міністра торговлі та промислу з 20. грудня 1924 в справі знесення прав української мови в почтовій комунікації; а далі візвано українську парляментарну репрезентацію поробити всі можливі заходи для зміни названих законів по думці повної рівноправности української мови на етнографічній українській території; далі принято внесок про те, щоби візвати українське населення до використовування і тих законів; накінець ухвалено заклик до громадських урядів, щоби вживали в зносинах із органами влади виключно української мови.

— **Шлюб і політика.** Оженився наш парубок з дівчиною латинничкою і захотілось сіромасі брати шлюб у костелі. Коли прийшло до присяги — язик повертається погано і молодий не все розуміє на що присягає. Адже стиль костельної присяги це тобі не розмова зі сусідом! І польський парох Рись, катехит з Рави руської, що давав йому шлюб, так розлютився на новоженця за його польську мову, що серед обряду скинув зі себе духовні ризи і хотів вийти з костела. На це новоженець заявив, що обійдеться без шлюбу і буде жити з жінкою так. Це спочкало ксьондза вернутись і докінчити шлюб. Але за те подав у суд скаргу на новоженця за свідоме глузування з польської мови. І ось епільоґ історії — документ на науку пікавим: Liczba 10708|25. Rawa ruska, dnia 28. marca 1925. Do Pana Wasyla Michalewicza w Lubyczy kniazie Nr. 171. Orzeczeniem Starostwa z dnia 13. lutego 1926 L. 1865|25 skazany Pan został na podstawie i za przekroczenie postanowień § 11 ces. rozp. z 20. kwietnia 1854. Dz. p. . Nr. 96 popełnione dnia 15. listopada 1924 przez demonstracyjne wyrażenie nienawiści i pogardy dla języka państwowego w Kościele w czasie udzielanego ślubu i wywołanie publicznego zgorszenia, na karę aresztu przez 8 dni, oraz zobowiązano Pana do zwrotu kosztów postępowania karnego spowodowanego stawiennictwem świadków w wysokości 6 zł. Urząd Wojewódzki orzeczeniem z dnia 20. marca 1925 L. 5625|II|3 nie uwzględnił rekursu Pana i zatwierdził zaczepione orzeczenia z powodów w niem przytoczonych. Od tej decyzji w myśl §. 3. rozp. min. z 31. stycznia 1860 Dz. p. p. Nr. 31. niema dalszego rekursu. Zawiadamiając Pana o tem, wzywam Go, abyś do dni 8-miu zgłosił się w Sądzie powiatowym w Uhnowie, celem odcierpienia nałożonej kary [illegible], a nadto w tym samym terminie przekazał Starostwu załączonym czekiem P. K. O. kwotę 6 zł. — Starosta (підпис нечиткий). Не присягай по польськи — але, а присягай ще гірше!

— **Бомба на львівському університеті.** Нинішня польська преса принесла дуже обширні реляції про те, як то в будинку львівського університету при вул. Миколая вибухла в комині на другому поверсі бомба. Наслідком експльозії завалилося півтора метра стіни та повилітали всі шиби в тому крилі будинку, де був вибух. Поліції вдалося ствердити, що перед вибухом перестали функціонувати університетські телефони. Зродилася вже гіпотеза про те, що перед вибухом приходив якийсь невідомий, який представив себе за висланника телефонічної централі з дорученням направити телефонічні проводи. Йому дали ключ від стриху. Скоро він покинув незамітно будинок, а по його відході наступила експльозія. Тимчасом „Курєр Львовскі" на підставі останніх відомостей стверджує, що про ніяку бомбу в даному випадку не могло бути й мови, бо це занялася сажа, надмірне накопичення якої в комині спричинило вибух. Ствердили це військові знавці-піротехніки, що не найшли ніяких слідів бомбового атентату.

— **Ще про вибух у фабриці пороху.** Вчора ми подали новинку про те, що в сливій польській фабриці під Радомом наступив вибух наслідком короткого замкнення електричної струї. Вибух знищив цілковито один будинок фабрики. Нині телеграми приносять відомости про те, що поліція не визнає заподаної причини вибуху. Вона твердить, що вибух спричинили диверзанти. Покищо йде між слідчими органами спір на тему, чи вибух спричинили направду диверзанти, чи коротке замкнення електричної струї.

— **Пошесть самогубства серед польської ґімназійної молоді.** Не промовкли ще відгуки страшної трагедії у виленській польській ґімназії, а вже вчера мала місце в Кракові подія, що проймає кожного трагізмом. Ученик VI. кл. IV. ґімназії Казимир Ґаухер по годині німецької мови вийшов на коридор і встрілив до себе в голову з револьвера. Причиною того вчинку була зла нота з німецької мови, яку дістав на годині. Ґаухер мав 17 літ. Його відвезли до шпиталю, але немає надії на видужання.

— **Американська поліція проти косметичної хірурґії.** Новочасна хірурґія дійшла до того, що може направляти і зменшати носи, усувати всякі нарости і бородавки. З огляду на косметику це дуже добре та вигідне для покривджених природою. Та американська поліція противиться надмірному примінюванню косметичної хірурґії тому, що це їй утруднює боротьбу з усякими злодіями та бандитами, які послугуються тою хірурґією для зміни свого обличчя. Поліція домагається допущення до всіх тих хірурґічно-косметичних операцій поліційної контролі.

— **Небувале ограблення банку в Москві.** В Москві доконано незвичайно зухвалого нападу на банк серед білого дня в центрі міста. Жертвою грабунку впала філія українського державного банку. Будинок філії окружив сильний відділ бандитів. Не зважаючи на спротив публики, бандити вдерлися до середини і приступили негайно до випорожнювання каси. Дирекція заалярмувала міліцію. Прибувші негайно відділи поліції та червоноармійців звели завзятий бій з бандою. Накінець банда піддалася а провідник її поповнив самогубство. Инших членів банди зловлено живцем. Є багато ранених міліціонерів та червоноармійців. Цей факт такого зухвалого нападу на банк у столиці СРСР, серед білого дня кидає дуже яркє світло на пануючі там відносини.

— **Жінка кандидатом на ката на Мадярщині.** Мадярський уряд оголосив конкурс на посаду ката. До конкурсу зголосилося 500 кандидатів. Між ними переважають злочинні елементи. Один зголосився аж з Америки і в життєписі подає, що брав участь у 25 самосудах (лінчах), при чому все відгравав ролю самозванчого ката, а через те вказує про свої кваліфікації і практику необхідну для обняття такої посади. Зголосилися між кандидатами і три жінки, з яких одна між мотивами подання подає, поправу своєї екзистенції. Всі ці оферти відкинено.

— **Американський спосіб крадіжі.** У Злучених Державах Північної Америки мала місце у Фльориді така подія. Нагло і несподівано вибухла пожежа в одному готелі пізним вечером. В готелі мешкали самі міліонери. Від нього занявся ще й сусідний готель, теж замешканий міліонерами. Пожарна дружина дістала наказ ратувати перш за все шуфляди з ріжних готелевих апартаментів, у яких містилися дорогоцінности. В часі пожежі та загальної паніки заїхав автомобілями другий відділ пожарної дружини, який занявся виключно виношенням майна. Всі ріжні речі як футра, посуду, дивани, гроші, перли і т. п. пакували пожарники до автомобілів. Ніхто на них не звертав ніякої уваги. Потім виявилося, що були це попереблрані бандити і злодії, що самі підпалили готель і потім вивезли з нього майже половину дорогоцінностей. Американські злодії зробили цілком по американськи.

— **Щеплення віспи.** В порадні дітей львівської філії українського краєвого товариства охорони дітей і опіки над молоддю, вул. Ходоровського 15. (бічна Вроновської, біля цитаделі) щепиться діти, що понеділка і четверга від год. 9—10 перед пол. Сироти і незасібні даром, инші за дрібною оплатою 1—2

✝ Посмертні згадки.

Володимир Кравчук, ученик VIII. кл. філії акад. ґімназії у Львові, помер дня 25. квітня ц. р. в домі своїх родичів в Бірках великих в 18. році життя. В. И. П. 1949 1—1

Маруся Кравчуківна, учениця VIII. кл. ґімназії СС. Василіянок у Львові, померла дня 11. травня ц. р. в домі свого дідуня у Фіолеївці в 20 році життя. В. І. П. 1949 a) 1—1

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський театр О. Міткевич.

Заліщики — Саля Нар. Дому.

Четвер 14. V. „Маруся Богуславка".

Пятниця 15. V. „Циганка Аза".

Субота 16. V. „Твардовський (2-гий раз).

Неділя 17. V. „Дні нашого життя" — премієра (песи Андреєва). 1872 4—?

До абсольвентів української ґімназії в Коломиї 1905 р. Товариші! Як ми перед 20 роками прощалися, покидаючи шкільну лавку, Ви поручили нам скликати товариський зїзд в липні 1920 р. в Коломиї. Одначе в тім році не було можливо сповнити Ваше поручення, а й певно неодин з Вас не мав би був спромоги взяти участи у цьому зїзді. Супроти цего ми рішили просити Вас на зїзд у 20-ту річницю нашої матури. Зїзд наш відбудеться дня 6. липня ц. р. в Коломиї. В справі близшого порозуміння просимо зголошуватися до: Олега Калитовського, Коломия, „Народній Дім" ґімназія У. П. Т. При зголошенню подавайте адреси і тих товаришів, яких побут Вам відомий. До милого побачення! — **Олег Калитовський, д-р Никифор Гірняк, Роман Левицький.** 1952 1—2